

Baloldali stratégiák a válságok világában

Walter Baier – Eric Canepa – Haris Golemis (szerk.):
Left Strategies in the Covid Pandemic and its Aftermath.
transform! Yearbook 2022. Merlin Press Ltd.

A transform! Yearbook 2022 – Baloldali stratégiák a Covid-világjárvány alatt és után című évkönyv hét blokkban tárgyalja azokat a témákat, amelyek a jelenkori baloldali politikai gondolkodásban relevánsnak tűnnek. A két legfontosabb közelmúltbeli esemény, a koronavírus-világjárvány és az orosz–ukrán háború egyike sem kedvezett a baloldali törekvéseknek. A blokkok a Covid alatti szociális-baloldali politikát, a geopolitikai változásokat, a marxista–keresztény párbeszédet, az európai politikai helyzetet, a lehetséges szociáldemokrata és radikális baloldali politikai stratégiákat, az ökoszocializmust és ökofeminizmus tárgyalják, illetve az egyes európai országokról olvashatunk önálló tanulmányokat. A kötet szinte teljeskörűen vázolja a baloldal napjainkban releváns témáit és kihívásait, melyek közül nem rajzolódik ki világos jövőkép. A tanulmányok gyakran érvelnek különböző policyszintű kezdeményezések mellett, amelyek valóban relevánsak egy fenntarthatóbb és szolidáris világ létrehozásához. A kritikai elemzés módszere segít megérteni a különböző jelenségeket.

Az előszóban az orosz–ukrán háború befejezését, a békét szorgalmazzák. *Stop the War!* címmel kiáltványt tettek közzé, miszerint elítélik Oroszország Ukrajna elleni támadását, éppúgy, ahogy korábban elítélték a NATO-erők telepítését az Oroszországgal határos országokba és Ázsiába, Afrikába és Európába. Azonnali tüzszünetre szólnának fel, a csapatok visszavonására és a tárgyalások újrakezdésére. Ezzel egy időben felszólítják az Európai Uniót, hogy minden erejével segítse elő a tárgyalások folytatását. Ezekben a nehéz időkben, írják, az ukrajnai emberek mellett vannak, akik az orosz támadás teljes erejét

tapasztalják és az életük veszélyben van. Szolidárisak az Ukrajnából menekülőkkel, és kiállnak azon oroszok mellett, akik ellenzik Putyin háborúját, de viselik annak következményeit, ahogyan a több milliós békepárti, más európai országban élő ember mellett is. „A fegyverek és háborúk a múlthoz kellene hogy tartozzanak, Európa és az emberiség jövője a béke kell, hogy legyen!” A háború oka az európai biztonsági helyzet súlyos ellentmondásaiban keresendő. Elfogadhatatlannak tartják a katonai költségvetési keretek emelését a háborús uszítás és katonai feszültségek ürügyén. A katonai kiadások sokkal fontosabb célok előtt vonják el a forrást. Ma is igaznak tűnik a régi axióma: a háborúk költségét mindig az alsóbb osztályok fizetik meg.

Ezt követően az éppen zajló világjárványban elemzik a baloldali szerepét. Itt (amerikai fókusszal) olvashatunk az egészségügyi rendszerek hatékonyságáról, a vakcinaelőállítás és -disztribúció kapitalista kereteiről. Az Egyesült Államokban nyilvánvalóvá vált az egészségügyi ellátáshoz való egyenlőtlen hozzáférés, még az egyes tagállamok között is tapasztalhatók eltérések – ezzel talán elindul az amerikai baloldal által szorgalmazott egészségügyi reform, az egészségügyi szövetségi állami kezelésbe vétele kevésbé utópikus gondolat, vélik a szerkesztők.

A pandémiáról szóló blokkban Leigh Phillips mutat rá arra, hogy a járvány kezelésében a baloldal nem teljesített jól. Nem mutatható ki, hogy az, hogy egy adott helyen jobb- vagy baloldali oldali vezetés volt hatalmon, befolyásolta volna a halálozási rátát. Ennek az egyik oka, hogy a baloldal nem tapasztalt még a modern orvostudomány korában hasonló járványt, miközben a legnagyobb siker a pandémia során a magánszektor által elvégzett vaknifejlesztés volt. Mik a tanulságok? Számos intézkedést kell véghezvinni ahhoz, hogy a jelenleg is pusztító világjárványt és az esetleges újabb vírusokat megfékezzük. Az egyenlőtlen vakcina- és gyógyszereszköz-elosztást is meg kell szüntetni. Példaként a klímaváltozás elleni politikai küzdelmet említi, amely a 2030-as célok tekintetében csupán 1,8°C felmelegedést eredményez a jelenlegi előrejelzések alapján. (Ebben a becslésben nem szerepel az orosz–ukrán konfliktus nyomán kialakuló energetikai átrendeződés várható hatása, például a palagáz egyre nagyobb mértékű kitermelése.) Phillips ehhez hasonló aktivista mozgalmat szorgalmaz, példaként említve a HIV/AIDS elleni küzdelmet – azonban nem mutat rá határozottan azokra az egyenlőtlenségekre, amelyek miatt a HIV/AIDS mára szinte kizárólag a globális Dél betegsége a tesztelés és egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés hiánya miatt, éppen úgy, ahogyan az a

Covid-19 esetében is tapasztaljuk. A „vakcina-apartheid” kifejezést épp ennek az Észak és Dél közötti egyenlőtlenségnek a megszüntetése kapcsán alkalmazza. Az egyenlőtlenség megszüntetéséhez a gyógyszerek szabadalmi jogát (vészhelyzetben) meg kell szüntetni, az egészségügyi eszközök és kutatás finanszírozását elosztását globálisan kell megszervezni – ehhez demokratizált világszervezetek létrehozását javasolja. A baloldal feladata, hogy hagyományos értékeit, az egyenlőséget, polgári szabadságjogokat, kölcsönös segítségnyújtást, tudományos racionalizmust, fejlődést és a tervezés elsődlegességét a piaccal szemben megteremtse.

Megelőzhetők a jövőben a háborúk? A „Nyugat, Oroszország és Kína a gyökeresen átalakuló világban” címmel írt tanulmányt Veronika Sušová-Salmien. Az elmúlt években növekvő feszültséget, erősödő katonai aktivitást tapasztalhattunk. Sušová-Salmien szerint kijelenthető, hogy a NATO bővítése nem tette biztonságosabbá Európát, ennek ellenkezője tapasztalható. Ázsiában, a világgazdasági válság utáni Kína felemelkedésével kirajzolódni látszanak globális és regionális ambíciói, amelyet az Új Selyemút program is megfelelően ábrázol. Emellett a Dél-kínai-tengeren a vitatott szigetek elfoglalása is megkezdődött. A Krím annexiója demonstrálta Oroszország katonai erejét és azt, hogy fogadja el a nyugati hegemoniát nem. Mindeközben a nyugati demokráciák válságba kerültek. A tanulmány szerint ezek a változások csak a maguk kontextusában érthetők meg. A 2013–14 es ukrajnai események előrevetítették azt, hogy Ukrajna hamarosan NATO-taggá válik. Ukrajna új vezetése elkötelezetté vált az EU mellett. A Nyugat interpretációja szerint az ideológiai verseny a hidegháborús logikát követi, eszerint demokrácia verseng az autokráciával – ez Oroszország és Kína törekvéseinek és motivációjának egymosásával különösen félrevezető. A Nyugat problémáinak kihelyezése, külsővé tétele azt a látszatot kelti, hogy Oroszország vagy Kína „legyőzésével” ezek megoldódnak. Ez a fajta összemosás lehetetlenné teszi, hogy a két keleti hatalmi centrumot objektívan, racionális keretek között értékeljük. Az egyik legfontosabb aspektus a szerző szerint, hogy nincs releváns ideológiai kihívás vagy rendszeralternatíva, hiszen Oroszország demográfiai és gazdasági hanyatlásban van, célja csupán ennek mérséklése, nem visszafordítása, Kína felemelkedése pedig, bár rendszere „kommunista ideológián” alapul, a globális kapitalizmus rendszerébe való integrációnak köszönhető. Számos tekintetben egyedi jelenség, hogy Kína a globális geopolitika színpadára lép. A tanulmány legfontosabb állítása, hogy az USA egyre

inkább erősíti Kína és Oroszország szükségszerű, ám pragmatikus (nem ideológiai) együttműködését.

A koronavírus-járvány felerősítette a munkásmozgalom kihívásait Donatella della Porta tanulmánya szerint. Először is láthatóvá tette a neoliberais politika miatti leépülését az egészségügyi rendszernek, és megmutatta az itt dolgozók nyomorúságos helyzetét. A távoli munkavégzés extra munkaórákat és izolációt hozott, a szakszervezeteknek küzdenie kell a szabályozás reformjáért, esetenként létrehozásáért. A pandémia egyértelművé tette, hogy erősebb szakszervezetekre van szükség. A kapitalizmus halálos/gyilkos jellegét mutatja be Ricardo Antunes latin-amerikai, Luciana Castellina és Donald Sassoon európai példákon keresztül. A kapitalizmus mint egzisztenciális fenyegetés, a természetkárosítás és klímaváltozás és a demokratikus hatalom a nagyvállalatok javára való gyengülésében észlelhető.

A kötet külön blokkot dedikált a marxista–keresztény párbeszéd témájának, amelyben Ferenc pápa, a Biblia urbanisztikai víziója, és egy összefoglaló elemzés a marxista–keresztény párbeszéd történetéről és jelenlegi állásáról kapott helyet. Michael Löwy a marxista szocializmus történetében mutatja be a keresztény hatásokat. A legutóbbi szervezett találkozása a marxizmusunk és a kereszténységnek a Ferenc pápa és az Európai Baloldal Pártja által kezdeményezett DIALOP, a keresztény–marxista dialógus. Az Újszövetség és különösen a Jelenések könyve új megvilágításba kerül e párbeszéd nyomán Margaret Gruber írása szerint.

Az Európa blokkban többek között Étienne Balibar tanulmányát olvashatjuk „A demokratikus Európa teljes lehetetlensége és az »Európa Párt« feladatai” címmel. Balibar szerint jelenleg bizonytalanság tapasztalható az európai politikai helyzetben, interregnum a régi intézményrendszer vagy jövőkép és az új kikristályosodása között. Nem elképzelhető, hogy a globalizált civilizáció és kooperáció kihívásai megoldhatók lennének Európai népei számára egy egységes politikai struktúra létrehozása nélkül. Ezt tanulmányában három egységben tárgyalja: állampolgárság, alkotmányosság és demokrácia; demokrácia, politikai gyakorlat és nacionalizmus; végül nemzetek Európája, kozmopolitizmus és posztkolonializmus. Ezeknek a kulcsfogalmaknak a segítségével vizsgálja meg az európai együttműködés állapotát és kihívásait, egyfajta jövőképet vázolva. A maastrichti szerződéssel létrejött európai állampolgárság bevezetésével az EU potenciálisan demokratikus republikánus dimenziója jött létre. Amellett, hogy ez az állampolgárság csorbul, hiszen nem részesül benne minden, az

EU-ban dolgozó munkás, gyakorlatilag nem jött létre európai léptékű politikai szféra az állampolgárok számára. Az állampolgárság passzív kapcsolatot jelent egyrészt az EP limitált funkciói, de méginkább az egységes választási rendszer hiánya miatt, amely nem teszi lehetővé, hogy az állampolgárok az egyes tagállamokhoz nem kötődő pártot támogassanak. Az EU egy olyan államformában létezik, amelyben az EU-állampolgárság „passzív” formában van jelen, politikamentes módon képviseli a társadalmat a piacon keresztül. A neoliberalizmus hegemoniája és a szociálpolitika hiánya általában a nacionalista populizmus burjánzásához vezet.

Az egyes európai országokról szóló tanulmányok közül az első a Bulgáriában tapasztalható oltásellenesség okait és következményeit vizsgálja. Ezt követően a németországi baloldal jövőjéről, majd a világválság Ausztriai deszocializációs hatásairól, majd a portugáliai baloldal eredményeiről olvashatunk.

A transform! Europe network évkönyve számos különböző aspektusból vizsgálja a baloldal helyzetét és lehetőségét. A kötet releváns, izgalmas tanulmányokat tartalmaz, amelyek nyomán kirajzolódik, hogy a jelenkorban tapasztalható válságok szinte mindegyike azonosítható a kapitalizmus válságaként, amelyekre baloldali programok nyújthatnak megoldást. A baloldal válságát szintén több írás tárgyalja. Ezek az elemzések segítenek megérteni, milyen szerepe és lehetőségei vannak a baloldali politikának Európában és a világban, a jelenlegi válságok nyomán milyen új lehetőségek és szükségszerűségek alakulnak ki. Elsősorban a világpolitikai átalakulások nyomán változó erőviszonyok mutatnak lehetőséget a baloldal számára, így az erről szóló elemzések különösen relevánsak.

Left Strategies in the Covid Pandemic and Its Aftermath

Ricardo Antunes

Loren Balhorn

Étienne Balibar

Luciana Castellina

Donatella della Porta

Michael Löwy

Gerassimos Moschonas

Leigh Phillips

Ariel Salleh

Veronika Sušová-Salminen

Donald Sassoon

Jana Tsoneva

2022

transform!
europe

Edited by

Walter Baier, Eric Canepa

and Haris Golemis

A kötet megrendelhető a Merlin Press honlapján:

<https://www.merlinpress.co.uk/>